

สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย

Network building of Guidance Process Buddhist for Educational Personnel in Thailand

วิชชุดา ฐิติโชติรัตน¹, พระครูปลัดสุวัฒนรัตนคุณ², สายหยุด มีฤกษ์³, พระครูปลัดอรรถนพ ปณฺญาสาโร⁴,
พระสมุห์โชคดี วชิรปญฺโญ⁵ และ พระครูปลัดมารุต วรมงคล⁶
Witchuda Thitichotirattana¹, Phrakrupaladdilokwat², Sayyud Mererk³,
Phrakrupalad Annop Pannasaro⁴, Phrasamu Chokdee Vachirapanyo⁵,
and Phrakrupalad Marot Varamangkalo⁶

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: ¹zoon_wkm@hotmail.com

Retrieved: October 22, 2023; Revised: December 30, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 2) เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อนำเสนอเครือข่ายและแนวทางการดำเนินงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูแนะแนว ครูผู้รับผิดชอบงานแนะแนว และนิสิตคณะครุศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว รวมจำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ชุดกิจกรรมการสร้างเครือข่าย และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) พื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธมีการดำเนินงานแนะแนวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยครอบคลุมการแนะแนวด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว-สังคม รวมถึงการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 ด้าน (2) การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างผู้นำ การสร้างจิตสำนึก และการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย โดยมีสมาชิกเครือข่ายจาก 5 สถานศึกษา และมีศูนย์ประสานงานกลาง ผลการประเมินพบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมผู้เข้าร่วมมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.46) และ (3) แนวทางการดำเนินงานเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานแนะแนวในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ; บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: (1) to investigate areas for building a Buddhist guidance process network, (2) to construct a Buddhist guidance process network, and (3) to propose a network model and operational guidelines for Buddhist guidance processes for educational personnel in Thailand. This study employed a qualitative research approach combined with

action research. The key informants consisted of guidance teachers, teachers responsible for guidance activities, and undergraduate students in Buddhist education and guidance psychology programs, totalling 18 participants. Research instruments included interviews, focus group discussions, network-building activity packages, and satisfaction questionnaires. Qualitative data were analysed using content analysis, while quantitative data were analysed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The findings revealed that: (1) the areas for building a Buddhist guidance process network were aligned with the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008), covering educational, career, and personal-social guidance as well as the five guidance services; (2) the construction of the Buddhist guidance process network comprised three stages leadership development, awareness building, and network membership expansion with participation from five schools and a central coordinating unit. Post-activity evaluation showed that participants' knowledge, understanding, and satisfaction increased after the program ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.46); and (3) the proposed operational guidelines for the Buddhist guidance process network consisted of ten systematic steps that can be effectively applied to enhance guidance practices in educational institutions.

Keywords: Network Building; Buddhist Guidance Process; Educational Personnel

บทนำ

การแนะแนวมีมาตั้งแต่โบราณกาล พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการแนะแนว เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความทุกข์ แต่ผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุดจะสามารถพ้นจากความทุกข์ได้ นอกจากนี้ มนุษย์ยังได้รับมรดกทางปัญญาโดยไม่จำกัดสถานะ เมื่อเผชิญกับปัญหาในชีวิต ผู้ที่มีปัญหามุ่งหาวิธีการแก้ไขหรือลดปัญหาเหล่านั้น เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ จะเกิดกลุ่มคนที่มีปัญหาเข้าใจและมีแนวทางในการแก้ไข โดยเฉพาะการใช้หลักการทางศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดปัญหาดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดบรรดานักบวช นักปราชญ์ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ และผู้นำพิธีตามความเชื่อท้องถิ่น (หมอผี) (สรายุทธ อุดม และคณะ, 2564) เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาชีวิตให้กับชุมชน รวมถึงให้แนวทางในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน การแนะแนวจึงเป็นการสะสมองค์ความรู้และนำมาใช้ในระบบการศึกษาในปัจจุบันผ่านกระบวนการวิจัยที่มีระเบียบ ทำให้การแนะแนวมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว โดยมุ่งช่วยเหลือบุคคลให้พ้นจากความทุกข์ที่แท้จริง ผ่านกระบวนการพัฒนาจิตใจ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ให้คำแนะนำและแนะแนวผู้ที่มีความทุกข์ในการจัดการความทุกข์ด้วยตนเอง (พระสรวิชัย อภิปัญญา ดวงชัย), 2558)

การแนะแนววิธีพุทธจึงเป็นกระบวนการช่วยเหลือที่มีหลักการ โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลไกการเกิดปัญหาต่าง ๆ ของผู้คน พร้อมเสนอวิธีการในการพ้นทุกข์หรือปัญหาเหล่านั้น เรียกว่า อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นธรรมที่แสดงให้เห็นความจริงของปัญหา สาเหตุของการเกิดปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา สุดท้ายคือกระบวนการที่จะดำเนินการให้ปัญหานั้นหมดไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เชื่อมั่นในศักยภาพการพัฒนาของมนุษย์ และในปัญญาที่ทำให้มนุษย์สามารถตรัสรู้เป็นพุทธะได้ด้วยตนเอง โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง หลักการแนะแนวทางพระพุทธศาสนาจึงต้องมุ่งให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยเหตุและผล

การสร้างเครือข่ายพื้นที่กระบวนการแนะแนววิถีพุทธนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้บริการการแนะแนว ซึ่งเป็นนักเรียนและนักศึกษา สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในการรู้จักตนเองและเข้าใจตนเองในสามด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม พื้นที่นี้จะเป็นสถานที่ในการสร้างกระบวนการช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้สามารถพ้นจากความทุกข์ที่ประสบอยู่ และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข รวมถึงช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการสื่อสาร สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ รวมถึงมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ

จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ พบว่า มีนวัตกรรมหลากหลาย เช่น องค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ กระบวนการช่วยเหลือโดยบูรณาการหลักธรรมเป็นปัจจัยหลัก และนวัตกรรมครูดีศรีครูศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงพันธกิจของมหาวิทยาลัย นับเป็นการผสมผสานระหว่างนวัตกรรมการเรียนรู้และวิถีพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา อย่างแนบแน่น การดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ทางด้านวิถีพุทธในสังคมได้เลือนหายไป ซึ่งเห็นได้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมากมาย ดังนั้น เพื่อให้สังคมกลับมาสนใจในพื้นฐานการพัฒนาจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างมีความสุข มั่นคง และยั่งยืน

คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการแนะแนววิถีพุทธที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการขยายผลและยกระดับคุณภาพของกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปสู่สังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอเครือข่ายและแนวทางการดำเนินงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการแนะแนวและการสร้างเครือข่าย

การแนะแนวในสถานศึกษามุ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยกระบวนการช่วยเหลือเชิงพัฒนา (Gysbers & Henderson, 2012) ขณะเดียวกัน แนวคิดการทำงานแบบเครือข่าย (networking) เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงทรัพยากร บุคลากร และองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานทางการศึกษา (Wenger, 1998)

การแนะแนววิถีพุทธ

การแนะแนววิถีพุทธเป็นกระบวนการช่วยเหลือที่อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ อริยสัจ 4 และไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาปัญญาและการแก้ปัญหาชีวิตด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539; พระสรวิชัย อภิปัญญา, 2558) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับจิตวิทยาการแนะแนวสมัยใหม่ที่เน้นศักยภาพภายในและการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับงานแนะแนวช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ ลดปัญหาพฤติกรรม และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียน (สรายุทธ อุดม และคณะ, 2564) อีกทั้งการทำงานแนะแนวในรูปแบบเครือข่ายยังช่วยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 4,498 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสำหรับทดลอง 18 รูป/คน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูป/คน และสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน

เครื่องมือในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบพื้นที่เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ และดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้ จะทำให้ผู้วิจัย ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้นโดยผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ มาล่วงหน้า

2) การสนทนากลุ่มย่อย โดยการนำกิจกรรมสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ที่พบในการสัมภาษณ์มาทำการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างชุดกิจกรรม ต่อไป

3) ชุดกิจกรรม สื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ซึ่งชุดกิจกรรมประกอบด้วย

(1) การสนทนากลุ่มบุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

(2) การจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

(3) สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ จากนั้นทำการสรุปผลผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น

(4) สร้างข้อตกลงร่วมกันผ่านเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

- การใช้เครื่องมือการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่งเพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษา

- เทปบันทึกเสียง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญ ๆ ตามวัตถุประสงค์ให้ได้ครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยการศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ประเด็นที่มุ่งเน้น คือ 1) เพื่อศึกษาพื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 2) เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 3) เพื่อนำเสนอเครือข่ายและแนวทางการดำเนินงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

สำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยภาคสนาม (Field Study) โดยดำเนินการใน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาเพื่อรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัย ชุดความรู้ ที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ สร้างเครือข่าย กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ กำหนดกรอบเนื้อหา ดังนี้ การสร้างเครือข่าย กระบวนการแนะแนว หลักการวิถีพุทธ
- 2) การวิเคราะห์กระบวนการสร้างองค์ประกอบ และเกณฑ์ชี้วัดในสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ
- 3) การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยใช้เครือข่ายเป็นตัวเชื่อมโยงใช้การวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับสถานศึกษา
- 4) ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สนทนากลุ่ม จัดเวทีแสดงความคิดเห็นที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 5) สรุปผลการวิจัย และประมวลองค์ความรู้ และข้อคิดเกี่ยวกับสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ กิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามข้อมูลสำคัญที่ได้รับกลับมา โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

- 1) ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย
- 2) สรุป และนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ และผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ การสนทนากลุ่มย่อยในแต่ละพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน โดยใช้ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นนำมาวิเคราะห์รายประเด็นต่อไป
- 3) วิเคราะห์สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ
- 4) สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. พื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย พื้นที่เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

- 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” การเรียนการสอนก็เน้นอยู่ 3 เรื่อง การเรียน ก็คือ เรียน ยังไงให้มันอยู่ในระดับของตัวเอง อีกเรื่องส่วนตัวกับสังคม อันนี้ก็คือจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เรื่องในชีวิตประจำวัน เรื่องทักษะชีวิต อันนี้ก็จะเป็นเรื่องของการเรียนการสอนในกิจกรรมแนะแนว ส่วนงานบริการ 5 บริการ ก็ต้องไปทำงานร่วมกับระบบดูแลที่เขายู่ในส่วนของกิจกรรมนักเรียน เรื่องของการสำรวจนักเรียน จัดนักเรียนเป็นรายบุคคล เรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รับข่าวสารมาก็ประชาสัมพันธ์นักเรียนไปทางช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นติดบอร์ด ในกลุ่มไลน์ มีเพจ เรื่องของการให้คำปรึกษา ที่โรงเรียนเรามีห้องสำหรับให้คำปรึกษา เป็นเรื่องของทุนการศึกษา ทำงานร่วมกับระบบดูแล สำรวจข้อมูลพื้นฐาน โดยได้รับความมือจากครูที่ปรึกษาช่วยสำรวจ มีความขาดแคลน ต้องการความช่วยเหลือโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด ที่ทำให้ครอบครัวของนักเรียนบางคนต้องพบกับสภาพร่อแร่ทางการเงิน ส่วนบริการสุดท้ายก็คือเรื่องของการติดตาม ทางโรงเรียนติดตาม โดยเฉพาะการเรียนต่อของนักเรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว ไปเรียนต่อที่ไหน ติดตามจากการช่วยเหลือในเรื่องของทุนการศึกษา

2) โรงเรียนปณิธานเด็กดี 2 เป็นโรงเรียนระดับอนุบาล ถึงประถมศึกษา และเป็นโรงเรียนที่สังกัดเอกชน ดังนั้นการจัดกิจกรรมแนะแนว จึงไม่ได้เน้นดำเนินการไปกรอบของการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 แต่มีกระบวนการการแนะแนวในโรงเรียน ให้คำแนะนำกับผู้ปกครองนักเรียน สรรวจนักเรียน เก็บข้อมูลนักเรียน โดยคุณครูประจำชั้น เมื่อเห็นพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนทั้งที่เป็นพฤติกรรมด้านบวก และพฤติกรรมด้านลบ ทางครูประจำชั้นก็จะแจ้งผู้ปกครองให้ทราบถึงพฤติกรรมของนักเรียน ถ้าเป็นด้านบวกก็จะชื่นชม เพื่อให้กำลังใจแก่นักเรียน ถ้าเป็นด้านลบก็จะบอกผู้ปกครองเพื่อจะได้ช่วยกันป้องกันต่อไป

3) โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินตามณี” มีการจัดการเรียนการสอนงานแนะแนว มีงานอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีจัดการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ทางด้านส่วนตัว สังคม 2) ทางด้านการศึกษา 3) ทางด้านอาชีพ ด้านที่ 2 ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานสำคัญสำหรับแนะแนวเลย ก็คือ งานจัดบริการของแนะแนว 5 ด้าน ซึ่งถือว่างานทั้ง 2 ด้านเป็นงานใหญ่สำหรับโรงเรียน ตั้งแต่บริการสำรวจข้อมูลนักเรียน เก็บข้อมูลนักเรียน บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา จัดวางตัวบุคคล และกีดติดตามผล โดยเน้นเรื่องของการศึกษากับอาชีพ ส่วนการให้คำปรึกษาที่เจาะจงตัวบุคคลส่วนมากมีน้อย แต่ไปอยู่ที่ครูที่ปรึกษา เพราะครูที่ปรึกษาจะเป็นครูแนะแนว

4) โรงเรียนประจวบวิทยาลัย โรงเรียนก็ได้ให้บริการนักเรียนในทุกด้าน เก็บข้อมูลรายบุคคล ให้บริการสารสนเทศ แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนรู้ทันเหตุการณ์ ให้บริการให้คำปรึกษา กับนักเรียนในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับ ม.3 กับ ม.6 ที่นักเรียนจะต้องเลือกในการที่จะไปเรียนในระดับสูงขึ้น ทางแนะแนวก็น่าจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน คือนักเรียนที่ต้องการเข้าคำปรึกษาก็จะเดินเข้ามาในห้องแนะแนว เป็นต้น การจัดวางตัวบุคคล ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน เมื่อเราได้เก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ก็จะเห็นว่านักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร มีผลการเรียนอย่างไร สถานะทางการเงินทางบ้านเป็นอย่างไร แนะแนวก็น่าจะเป็นผู้ช่วยในการจัดการช่วยเหลือกับนักเรียน คัดเลือกนักเรียนเพื่อรับทุนการศึกษา เป็นต้น และการติดตามผล

5) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ โรงเรียนขยายโอกาส จัดการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาล 2 ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3) ในการจัดกิจกรรมแนะแนวนั้น โรงเรียนไม่มีครูแนะแนวโดยตรง แต่มีครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร เพื่อให้ทำหน้าที่ครูแนะแนว ก็ได้จัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการค้นหาตัวเองในการเรียน ในสิ่งที่ตนเองชอบ ถนัด และจะได้ตั้งใจเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพของตัวเอง พร้อมทั้งสามารถเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจได้ เห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพที่สุจริต รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับสังคมทั้งในโรงเรียน ชุมชน และสังคมภายนอก ได้อย่างมีความสุข

2. การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย

ขั้นที่ 1 การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย มีจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ ให้กับโรงเรียนในเครือข่ายประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 2) โรงเรียนปณิธานเด็กดี 2 3) โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินตามณี” 4) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ 5) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ ในวันที่ 13 พฤษภาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้การแนะแนววิถีพุทธ และแนวทางการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ โดยการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายฯ กิจกรรมการบรรยายและการระดมความคิด 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

กิจกรรมที่ 2 ระดมความคิดกับกัลยาณมิตรแนะแนววิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือการทำงานแนะแนว 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอความคิดในการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธและ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการแนะแนว

กิจกรรมที่ 3 ประสานงาน ประสานใจ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอความคิดในการสร้างความร่วมมือในเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ

2. การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย

ขั้นที่ 1 การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย ได้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธสำหรับโรงเรียนในเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 2) โรงเรียนปณิธานเด็กดี 3) โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินตมณี” 4) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ และ 5) โรงเรียนประจวบวิทยาลัย ในวันที่ 13 พฤษภาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการแนะแนววิถีพุทธ และแนวทางการสร้างเครือข่ายดังกล่าว ผ่านกิจกรรมการบรรยายและการระดมความคิด 3 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างองค์รวม 2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อเพิ่มความมั่นใจในความสามารถของผู้เข้าร่วมในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

กิจกรรมที่ 2 ระดมความคิดกับกัลยาณมิตรแนะแนววิถีพุทธ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันในด้านการแนะแนว 2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมเสนอความคิดเห็นในการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการแนะแนว

กิจกรรมที่ 3 ประสานงาน ประสานใจ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมเสนอความคิดเห็นในการสร้างความร่วมมือในเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ

ขั้นที่ 2 การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

เน้นกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันจากจุดเล็ก ๆ สู่การขยายขนาดขึ้น โดยสามารถพิจารณาการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทยได้ใน 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างผู้นำ

กระบวนการแรกที่มีความสำคัญที่สุดในการสร้างเครือข่ายคือการก่อตั้งเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ซึ่งเริ่มจากภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเห็นความสำคัญของกระบวนการแนะแนววิถีพุทธที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 การทำงานของครูแนะแนวทุกท่านมีองค์ธรรมเป็นส่วนประกอบในการให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจิตสำนึกการทำงานร่วมกัน

เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการแนะแนววิถีพุทธจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการ ซึ่งช่วยให้ครูมีความรักในการเป็นครูแนะแนวและสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่

ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาสมาชิกของเครือข่าย

ต้องมีวิธีการในการเผยแพร่และแสวงหาสมาชิกใหม่ในเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยการสร้างการติดต่อสื่อสารระหว่างครูแนะแนว คุณครูผู้สอน และผู้บริหาร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการยอมรับซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 3 องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ
เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

สมาชิก สมาชิกของเครือข่ายประกอบด้วยครูแนะแนวจากสถานศึกษาต่าง ๆ ที่สนใจเข้าร่วมเครือข่าย
จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 2) โรงเรียนปณิธานเด็กดี 2 3) โรงเรียนโพธิ์
ทอง “จินตตามณี” 4) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ และ 5) โรงเรียนประจวบวิทยาลัย

ผู้ประสานงานเครือข่าย เพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายที่ภาควิชา
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์ ของเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีมุมมอง
กระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างองค์รวม 2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ
และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

ขั้นที่ 4 แนวทางการจัดการเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธมีขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันดังนี้ 1) ตระหนักถึงปัญหาที่
เกิดขึ้นจากกระบวนการแนะแนว เช่น จำนวนครูแนะแนวที่ไม่เพียงพอ 2) สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการ
ช่วยเหลือในการทำงานและการทำกิจกรรมร่วมกัน 3) สร้างความไว้วางใจผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน 4) แสวงหา
ผู้นำที่มีความรับผิดชอบ 5) ส่งเสริมการเข้าร่วมสมาชิกใหม่ในเครือข่าย

แนวทางการจัดการเครือข่ายประกอบด้วย 1) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก 2) การทำงานร่วมกัน
3) การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการประชุมและกิจกรรม 4) การสื่อสารในเครือข่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ 5) การดำเนิน
กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 6) การรักษาสัมพันธภาพที่ดีซึ่งกันและกัน เพื่อให้เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถี
พุทธประสบผลสำเร็จและสร้างผลกระทบในทางบวกต่อทั้งกลุ่มผู้ให้บริการและกลุ่มผู้รับบริการ

ขั้นที่ 5 ผลการประเมินการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาใน
ประเทศไทย พบว่า

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ

(n=18)

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ก่อนเข้าร่วมประชุม	18	3.96	0.67
หลังการเข้าประชุม	18	4.24	0.46

จากตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมประชุมการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ พบว่า
ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ความเข้าใจและมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมประชุมการสร้างเครือข่ายแนะแนว
วิถีพุทธ ก่อนเข้าร่วมประชุม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.96 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.67 เมื่อหลังการประชุมแล้ว
ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 มีค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐานอยู่ที่ 0.46

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ

(n = 18)

ระดับความพึงพอใจ	ระดับการประเมิน		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 : เนื้อหา			
1. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาโดยรวม	4.40	0.64	มาก
2. ท่านมีความเข้าใจต่อเนื้อหาในหัวข้อที่บรรยายมากน้อยเพียงใด	4.24	0.69	มาก
3. ท่านคิดว่าการบรรยายครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของท่าน	4.34	0.83	มาก
มากน้อยเพียงใด			

ระดับความพึงพอใจ	ระดับการประเมิน		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 2 : วิทยากร/ผู้บรรยาย			
1. ผู้บรรยายมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่บรรยาย	4.42	0.67	มาก
2. เนื้อหาที่น่าสนใจมีความสอดคล้องกับหัวเรื่องที่บรรยาย	4.40	0.61	มาก
3. การถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม	4.24	0.56	มาก
4. การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การซักถาม และการตอบคำถาม	4.26	0.72	มาก
ของวิทยากร			
ด้านที่ 3 : กิจกรรม			
1. กิจกรรมมีความครอบคลุมกับขอบข่ายของการแนะนำ	4.26	0.63	มาก
2. กิจกรรมมีส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดการพัฒนาตนเอง	4.14	0.64	มาก
3. กิจกรรมที่ใช้มีความน่าสนใจ และดึงดูดให้ผู้รับบริการเข้าร่วม	4.06	0.71	มาก
4. กิจกรรมมีความทันสมัย และเข้าถึงง่าย	4.20	0.78	มาก
ด้านที่ 4 : การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์			
1. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านการแนะนำ	4.34	0.66	มาก
2. ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะนำวิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษา	4.42	0.67	มาก
3. ความเหมาะสมในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะนำวิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษา	4.26	0.72	มาก
ด้านที่ 5 : สถานที่ / ระยะเวลา			
1. ความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งแวดล้อมในการจัดอบรม/สัมมนา	4.26	0.63	มาก
2. ความเหมาะสมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์/สื่อ/เครื่องมือและเอกสาร	4.14	0.64	มาก
3. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการสัมมนา	4.06	0.71	มาก
4. การบริการ/การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	4.20	0.78	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้ประเมินความพึงพอใจในการสร้างเครือข่ายแนะนำวิถีพุทธในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ความพึงพอใจด้านเนื้อหา ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจสูงสุดด้านเนื้อหาของกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.40 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.64 ส่วนความพึงพอใจด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ลดหลั่นลงมาแต่ยังคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2) ความพึงพอใจด้านวิทยากร/ผู้บรรยาย ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจสูงสุดด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของวิทยากรต่อการบรรยายอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.42 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.67 ส่วนความพึงพอใจด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ลดหลั่นลงมาแต่ยังคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

3) ความพึงพอใจด้านกิจกรรม ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจสูงสุดด้านกิจกรรมมีความครอบคลุมกับขอบข่ายของการแนะนำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.26 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.63 ส่วนความพึงพอใจด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ลดหลั่นลงมาแต่ยังคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

4) ความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจสูงสุดด้านความสำคัญในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะนำวิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.42 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.67 ส่วนความพึงพอใจด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ลดหลั่นลงมาแต่ยังคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

5) ความพึงพอใจด้านสถานที่และระยะเวลา ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจสูงสุดด้านความพึงพอใจต่อสถานที่และสิ่งแวดล้อมในการจัดอบรม/สัมมนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ 4.26 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.63 ส่วนความพึงพอใจด้านเนื้อหาของการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ลดหลั่นลงมาแต่ยังคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ

จากผลการประเมินเมื่อพิจารณาในด้านความรู้และด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แสดงให้เห็นถึงความเข้าเกี่ยวกับกระบวนการแนะแนววิถีพุทธได้เป็นอย่างดี และผู้เข้าร่วมประชุมมีแนวโน้มที่สามารถนำความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปประยุกต์ใช้ในการทำงานแนะแนวของตนเองในอนาคต

3. นำเสนอเครือข่ายและแนวทางการดำเนินงานเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย

1) เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย เป็นเครือข่ายที่มีความมุ่งหวังให้สมาชิกที่เป็นครูที่ทำหน้าที่ได้ผนึกกำลังกันเพื่อให้แต่ละโรงเรียนสามารถดำเนินงานในโรงเรียนของตนให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับงานแนะแนววิถีพุทธ ประสานงานการช่วยเหลือแหล่งความรู้ การให้ข้อเสนอแนะ และทรัพยากรบุคคล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่าย

2) แนวทางการดำเนินการเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ เป็นเครือข่ายที่หวังเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ให้ครูแนะแนว การดำเนินการเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้มีความเข้มแข็งได้ 10 ขั้นตอน

(1) การกำหนดประเด็นการสร้างเครือข่ายให้ชัดเจน การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ได้กำหนดประเด็นของการทำงานแนะแนว เพื่อให้เห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าของการเป็นแนะแนว ที่มีการทำงานตามขอบข่ายการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน และการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ที่มีหลักธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานนั้น ๆ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาจึงได้ริเริ่มการตั้งเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

(2) วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ปัญหาของกระบวนการแนะแนวที่เกิดขึ้น ในสถานศึกษามีครูแนะแนวจำนวนไม่เพียงพอต่อการ สาเหตุเกิดอาจเกิดจากการไม่เห็นความสำคัญของงานแนะแนว โรงเรียนให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากกว่า ทำให้เกิดผลกระทบกับกระบวนการแนะแนว

(3) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีศูนย์ประสานอยู่ที่ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีสมาชิกเป็นครูแนะแนว หรือครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานแนะแนว ที่สนใจในกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

(4) มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้ครูแนะแนวได้มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม มีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ และมีความมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

(5) กลุ่มเป้าหมายที่อยากขับเคลื่อน กลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ทางศูนย์ประสานอยากขับเคลื่อนงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ คือ กลุ่มครูแนะแนวในสถานศึกษาทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้ครูแนะแนวได้มีกระบวนการการแนะแนววิถีพุทธ ที่สามารถทำให้ครูแนะแนวได้เห็นคุณค่าของการแนะแนววิถีพุทธ

(6) สำรวจความต้องการ มีการสำรวจความต้องการการเข้าร่วมเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

(7) แบ่งบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย พร้อมทั้งมีการตกลงมอบหมายภาระหน้าที่เพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายทุกท่าน

(8) วางกลยุทธ์การทำงาน มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้ครูแนะแนวจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และองค์กรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินการกระบวนการแนะแนวร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

(9) มีการถอดบทเรียน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการประชุม จัดกิจกรรม ที่มีการลงมือปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนร่วมกัน

(10) สื่อสาร แสดงตัวตน มีการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเชิญชวนครูแนะแนวจากโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศเข้าร่วมเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับ “องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย” ได้อย่างชัดเจน โดยพบว่า การสร้างเครือข่ายดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มของบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการพัฒนาเชิงระบบที่ผสมผสานหลักการแนะแนวสมัยใหม่เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จนก่อให้เกิดรูปแบบการดำเนินงานที่มีลักษณะเฉพาะและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

ประเด็นแรก ผลการวิจัยที่พบว่าพื้นที่การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธมีการดำเนินงานครอบคลุมการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน และการให้บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหม่ที่เสนอว่า การกำหนดประเด็นและเป้าหมายของเครือข่ายอย่างชัดเจนเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การกำหนดกรอบการทำงานที่ชัดเจนช่วยให้ครูแนะแนวเห็นคุณค่าและบทบาทของตนเองในฐานะ “กระบวนการ” ที่มีได้ทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษา แต่เป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนางานแนะแนวในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC, 2022)

ประเด็นที่สอง ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างผู้นำ การสร้างจิตสำนึก และการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย สะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับองค์ความรู้ใหม่ในขั้นตอนที่ 2-5 ของโมเดล 10 ขั้นตอน ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างมีทิศทาง ผลการประเมินหลังการเข้าร่วมกิจกรรมที่พบว่าระดับความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาได้จริง และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Professional Learning Network ที่เน้นการพัฒนางานจากประสบการณ์จริงและการมีส่วนร่วม (Trust & Whalen, 2023)

ประเด็นที่สาม การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และพรหมวิหารธรรม ในกระบวนการแนะแนว ช่วยอธิบายองค์ความรู้ใหม่ในขั้นตอนที่ 6-9 ของโมเดล 10 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจความต้องการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การวางกลยุทธ์การทำงาน และการถอดบทเรียน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็น “กรอบคิดเชิงคุณธรรม” ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจปัญหาเชิงลึก และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างเอื้ออาทรในเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยที่ชี้ให้เห็นว่าการนำพุทธจิตวิทยามาใช้ในงานแนะแนวช่วยเสริมสุขภาวะทางจิตใจและการปรับตัวของผู้เรียนและครูแนะแนว (พระมหานพพร ธมฺมธโร และคณะ, 2564)

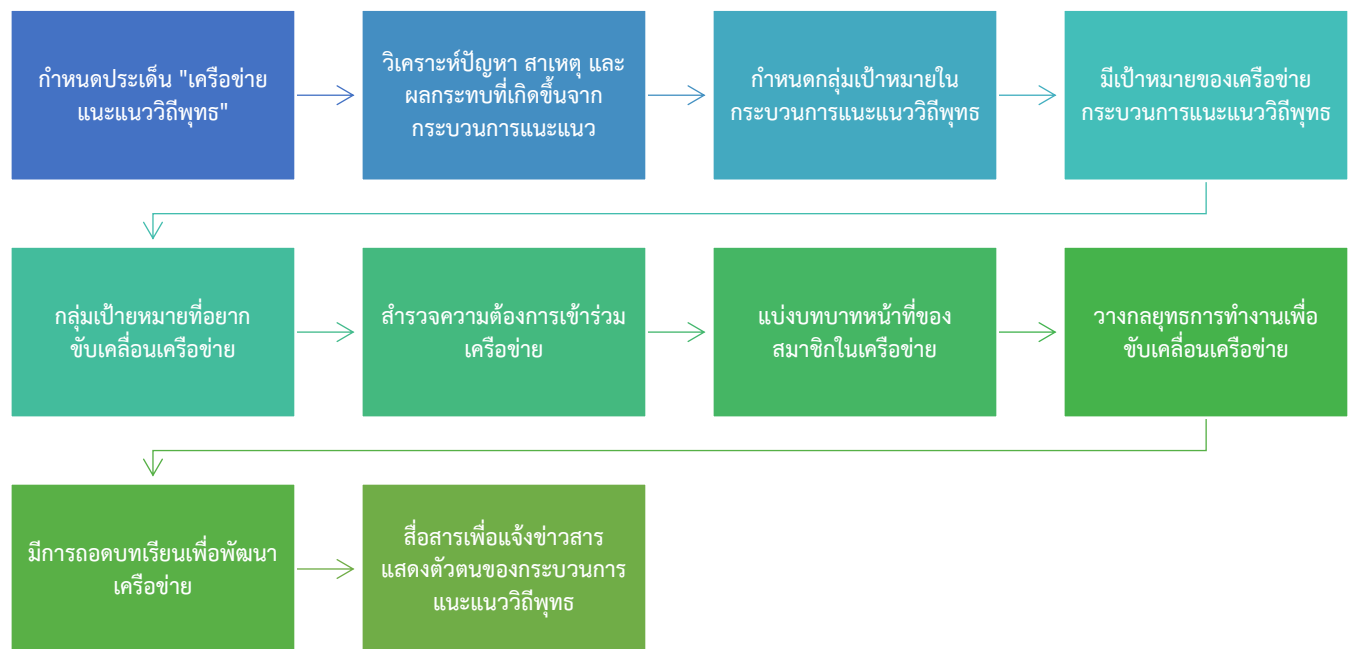
ประเด็นสุดท้าย แนวทางการดำเนินงานเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธจำนวน 10 ขั้นตอนที่เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สามารถเชื่อมโยงกับผลการวิจัยด้านการประเมินความพึงพอใจและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยพบว่าผู้เข้าร่วมมีแนวโน้มที่จะนำองค์ความรู้และแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ในบริบทสถานศึกษาของตนเองได้จริง ขั้นตอนสุดท้ายของโมเดล คือ การสื่อสารและการแสดงตัวตนของเครือข่าย สะท้อนให้เห็นถึง

ศักยภาพในการขยายผลเครือข่ายในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (UNESCO, 2021)

โดยสรุป การอธิบายผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า “องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย” ในรูปแบบโมเดลการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 10 ขั้นตอน เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และหลักการทางทฤษฎีอย่างเป็นระบบ สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนางานแนะแนวในสถานศึกษาไทย และเป็นฐานความรู้สำคัญสำหรับการขยายผลเชิงนโยบายและการวิจัยต่อยอดในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เป็นเครือข่ายที่หวังเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้ครูแนะแนว หรือ บุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ได้เห็นคุณค่าของการดำเนินงานแนะแนว เป็นผู้มีศักยภาพในใจ มีพรหมวิหารธรรม และมีคุณธรรมอื่น ๆ ที่จะช่วยให้ครูที่ทำงานงานแนะแนวได้ทำงานอย่างมีความสุข การดำเนินการเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้มีความเข้มแข็งได้ 10 ขั้นตอน ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 การดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ 10 ขั้นตอน

สามารถอธิบายองค์ความรู้ในการวิจัย ได้ดังนี้ 1) การกำหนดประเด็นการสร้างเครือข่ายให้ชัดเจน การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 2) วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ปัญหาของกระบวนการแนะแนวที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา 3) กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 4) มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้ครูแนะแนวได้มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม 5) กลุ่มเป้าหมายที่อยากขับเคลื่อน เป็นศูนย์ประสานขับเคลื่อนงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้เป็นที่รู้จัก 6) สำรวจความต้องการการเข้าร่วมเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธจากสถานบันการศึกษาต่าง ๆ 7) แบ่งบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย 8) วางกลยุทธ์การทำงาน มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 9) มีการถอดบทเรียน จากกิจกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อจะนำมาพัฒนากิจกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้น 10) สื่อสารแสดงตัวตน ในเครือข่ายมีการสื่อสารกันผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อแจ้งข่าวสารและประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนครูแนะแนวจากโรงเรียนทั่วประเทศเข้าร่วมเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ผู้บริหารควรสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาในการจัดกิจกรรม หรือปรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน และสร้างความตระหนักถึงสำคัญของงานแนะแนวให้มากยิ่งขึ้น
- 2) ควรส่งเสริมให้ครูแนะแนวเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ในด้านการทำงานแนะแนววิถีพุทธ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษากระบวนการแนะแนววิถีพุทธที่มีผลต่อตัวผู้เรียน
- 2) ควรศึกษาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *พุทธธรรม: ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพร ธมฺมธโร และคณะ. (2564). การประยุกต์พุทธจิตวิทยาในการแนะแนวผู้เรียนในสถานศึกษา. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 7(2), 33–48.
- พระสรวิชัย อภิปัญญา (ดวงชัย). (2558). *จิตวิทยาการแนะแนวเชิงพุทธ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรายุทธ อุตม และคณะ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับงานแนะแนวในสถานศึกษา. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 6(2), 45–60.
- Office of the Basic Education Commission. (2022). *Guidance and student support system in basic education*. Bangkok: Ministry of Education.
- Trust, T., & Whalen, J. (2023). *Professional learning networks: Designing and facilitating learning communities for educators*. New York, NY: Routledge.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO.